

ՄԱՐՍԱՄԱՐՁ

ՊԱՏԿԵՐԱՁԱՐԴ ԿԻՍԱՄՍԵԱՅ ՀԱՆԴԵՍ
ԵԿ

ՕՐԿԱՆ Ա.ԶԳ.Ա.ՑԻՆ ՖԻԶԻՔԱԿՈՆ ԿՐԹՈՒԹԵԱՆ

Բ. ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12

ԳԻՆ 40 ՓԱԼՈՅ

1912 ՅՈՒՆԻՍ 15

ՊԱՊԱՆՉՈՂՆԵՐԸ

Յունիս Յին տեղի ունեցաւ Հայկական Երկրորդ Ողիմբիականը : Ա-մէն կերպով նշանակելի էր ձեռնարկին յաջողութիւնը . անցեալ տարութիւն աւելի էին մրցորդները , անցեալ տարի շահուած ըրուններէն շատեր կոռուեցան , ու նիւրական առաւելութիւններ ալ բերաւ այս տարուանը : Ուրեմն կրկին յաջողութիւն բարոյական քէ նիւրական : Ու նիմա կը սկըսինք հաւտալ քէ Հայ ժողովուրդին մէջ մարմնակրթանին հանդէպ խկապէս համակրանքի հոսանք մը արթիսած է , ու այդ կը նետեցնեն այն խանդավառ վերաբերումնն ու յուզող բաջապեսական ցոյցերէն զորս քառ Հայ ժողովուրդի ամէն դասակարգէն մաս մը՝ Երկրորդ Ողիմբիականին առքի :

Հսեր էինք քէ Հայ Ողիմբիականը պէտք է կապերէն մին ըլլայ մեր Ազգային միութեան . գաղափարի , տեսակէտի անջատումները ու աննցմէտ առաջ եկած բոլոր պայմաններու առքած կակիծը եւ բերած հակառակորդինն ու անջատումները պէտք է միանալու տեղ մը գտնեն Հայ գեղարուեստին ու Հայ մարմնակրթանին մէջ . որովհետև անոնց բարիքը համայնական է , ինչպէս անոնց բարձրացումին բերած ընդհանուր հպատակութիւնը : Կիրակի օրուան հանդէսին մէջ կը շետուէր այդ մեր պահանջին իրազործումը ու ատիկա գերազոյն հենուանին մըն է մեզի համար : Հայ Ողիմբիականին ներկայ էին , Հայ ընկերվարականը , պահպանողականը , ազատականը , արհեստաուորը ինչպէս հարուստ ու մտառակա-

նուրիւնը իր բոլոր բաժանումներով : Միսիքարական երեսոյ մը ասիկա բայց միշտ կը մնայ անմխիքարականը :

Ի՞նչ է դիրքը այն ահարկու Սպիտակին որ գրեթէ Հայ նաևարակութիւնը կը պատուէ ու կ'ապականէ : Ի՞նչ է դիրքը Հայ մամուլի մէկ մասին : Այն՝ անարժան մամուլի մէկ մասին :

Երբ երիտասարդ փոքրամանութիւն մը զինողութեամբ, հազար դրուարին նիզերով, անձնիր ջանիով, զուտ տիմային մարմնական կրութեան իտէալով լեցուած՝ կ'ընէ այս ամէն բաները, մամուլին մեծ մաս մը, այն, կը կրկնենք անարժան մամուլ, յամբ կը մնայ այս բոլորին առջեւ . ինչո՞ւ . ո՞վ ազգին անունով եղուընցողներ, ինչո՞ւ . ով անթիգնաս իր քէ ամբարդացող երիտասարդութեան զիտուն երեմիականներ կարգացող մարդիկ, ինչո՞ւ, ո՞վ ամէն զաղափարականն մերկ, ուղկայիկ յետին հաշիւներով ձեր գլուխները աւերած անարժան գրողներ : Որո՞ւ համար այս ամէնը : Ո՞վ ընին մը շահնեցաւ մինչեւ նիմս մարմնակրանի նուիրուած այս աշխատութիւններէն, անոր ձեռնարկու երիտասարդներէն ո՞րը նպաստառորմեցաւ այս ձեռնարկէն որ՝ դուք անսարքեր կը մնաք այս շարժումին, ու դրամի կը սպասէք հաջալերելու, ուղելու, ողովմելու համար այս գործը : Խոկ երէ առոր չէ սպասէր, հապա ի՞նչ է ձեր լուուրիւնը, ձեր պապանձումը : Երբ ազգին բոլոր ցաւերուն վրայ կոկորդիոսի արցունի կը բափէք, երբ նոյն խոկ նեռաւոր Եւրոպայի էն յետին եղելութիւններուն վրայ էցեր կը լեցնէք, երբ օրուան զզուելի ոնիր մը ձեր թերթերուն մէջ իր սինակները կ'ունենայ, ինչո՞ւ կը դեգեւիք տեղ տալ «այս շարժումին, Հայ մարմնակրանի շարժումին» Այս շարժումը կուսակցութեան մը չի պատկանիր, մի՛ վախճա՞ն, դուք որ ամէն տեղ, ամէն ռոպէ, կուսակցութեանց ուրուականովը կը հալածուիք, «այս շարժումը համազգային է» աղային, էֆենիին, արինսաւորին ու լրագրատէրին սղուն համար է հաւասարապէս :

Ե՞րբ արդեօ՛ վերջ պիտի գտնէ այս մայնութիւնը : Անրնդիատ այս հարցումը կ'ընենք իւրովի . Ե՞րբ արդեօ՛ : Երէ կը սպանանչենք այս բաները Հայ մամուլի մեծ մասէն, ասրական ազգային պարտառորմթեան մը կատարմանը հրաւիրած կ'ըլլանի գիրենի, որովհետեւ մեր կատարած գործը «համուր ազգութեան կը վերաբերի», ու մամուլը ալ համանակ է որ արքնայ իր միակողմանի մայնութենէն ու բիրանի քէ՝ ինի պարտառուր է այս մարմնակրանի շարժման բոլոր ձեռնարկները ամէն միջոցով նպաստառուիլ :

ՀԱՅ ՊՈՅ ՍՔԱՌԻԴՆԵՐ

Աժամանի արիներուն
և բարիներունն է

Պղտիկ բարեկամներս, հիմն որ գա-
զափար մը ունիք Պյ սմառվիներու վրայ,
ըստք ինձի թէ ի՞նչ կերպով պիտի կրնաք
օգտառիլ Պօլտըն — Բառուլ գօրափարին
պատուալիսն ձեռնարկին: Գիտեմ թէ գուք
խոլ խանգալառութեան հասակին մէջ էք,
շուտով կը տարուիք այն գաղափարներէն
և ձեռնարկներին որոնք աղէկ կը պատ-
շաճին իր շուրջը գժուարութիւն, տրկոծ,
վասնք վմասող համակ գործունէւթիւն
ձեր տարիքին: Գիտեմ թէ չերծառէս
պիտի փափագէիք գուք ալ հիմնել Հայ
պյօ սմառվիներու ակումք մը, գուք որ մէկ
գպրացի մէջ հիմնգ վեց մարմառարդական
ակումքներ կը կազմէք:

Սակայն, պղտիկ բարեկամներս, ինձի
այնպէս կը թուի թէ պյօ սմառվիներու տ-
խումք մը, յար և նման անոր զօր հիմնած
է գօրափար Պօլտըն Բառուլ և որ անշուշու
ոչ վերջնական ոչ ալ ախճեգական ձեն է
ձեռնարկին, քիչ մը չափազանց յանգուգն
բանմքն է տակութին մեզ համար, և անոր
կազմակերպութիւնը ձեզ ծանօթացներով
րնաւ նարատակ չունի նմանորթնակ կող-
մակերպութեամք պյօ սմառվիներու տ-
կումքներ հիմնելու գաղափարը ներջնչել
ձեզ: Աշխարհի մէջ շատ գեղեցնկ ձեռ-
նարկիներ, հասասուութիւններ կան, բայց
յարաբերականութէան օրէնք մըն ալ կայ՝
ըստ որում ձեռնարկ մը որ օգտակար է
այս ինչ միջավայրի մէջ կրնայ անօգտա-
կալ իսկ մէջ: Խմասուուն մարգը ան է որ

օգտակար ձեռնարկի մը զաղախար կ'առ-
նէ և զայն կը պատշաճեցնէ իր միջավայ-
րին: Ա՛վ զիտէ մինչեւ այսօր որքան վր-
նաններ կրած ենք՝ միշտ նկատի առած
ըրլանտու համար յարաբերականութեան
այս սկզբանքը:

Հետեւարար, հիմնկուչիմա, ևս պիտի
փափաքէի, պղտիկ բարեկամներս, որ ոչ
թէ Պօլտընթառուր զօրափարին հիմնած պյօ
սմառվիներու ակումքին նման պյօ սմառվ-
ներու ակումք մը հիմնելու ետևէ ըլլաք,
այլ ձեր բարը բառն մէջ մտյնէք այդ
ձեռնարկին ոգին որ կը հաւասար թէ շատ
յարնար է աղնուացնելու մեր ցեղը, և
գիտէք թէ մեր ցեղը որքան պէտք անի
աղնուանալու: Այդ բանը ընելով ամէնէն
արգարակնա ազգակրտութեան գարծք
կաստած պիտի ըլլաք:

Ես պիտի փափաքէի մանաւանդ որ
յարգի կրակի մը չի նմանէր ձեր խան-
գավառութիւնը, ինչպէս կը պատահի յա-
ձախ, հապաւ մանաւակ ասյիք ձեր խան-
գավառութիւնն ասաչին խոլ թափերան
քիչ մը պազիլ, հանդարարորէն տեսնէիք
ձեռնարկին գեղեցկութիւնը և օգտակա-
րութիւնը՝ այնպէս ինչպէս որ է իրօք,
ուժով աղօրաւեէիք անով, ձեր մարմանի
րջիններան, ձեր էութեան մէջ մոցնէիք
զայն: Ձեր տարիքին մէջ այս պարմանով
սասցուած վարժաթիւն մը՝ ամէն հաւա-
նականութիւն կայ որ տեւէ ձեր բարն-
գալ կեանքին չափ:

Հիմա ըսկմ ձեզ թէ ի՞նչ կերպով կըր-

նաք և ո՞րքան գիւրին է պօյ սիառոյի ու զին մոցնել ձեր առօրեայ կեանքին, ձեր բարքերուն մէջ:

Ա. — Պօյ սքառուգ մը ֆիզիքական չարքաշութեան կը վարժեցնէ ինքզինքը:

Պատիկ Հայորդի, կ'ուզե՞ս գուն ալ Պօլոյն Բառելի ձեռնարկին, ոգւոյն հետեւող մը ըլլալ: Ամառ թէ ձմեռ, ամէն առաւօտ լուացուէ պազ ջուրով, եթէ ոչ ամբողջ մարմնով— ինչ որ լաւագոյն բանը պիտի ըլլար— գոնէ, բացի երեսէդ, սաքերդ եւ մինչեւ ուսերդ, ինչպէս նաև մարմնոյդ այն մասերը ուր մորթը ծալքեր կը կազմէ: Ամէն առաւօտ կատարէ քիչ մը շուէտական մարզանք՝ բաց օգի մէջ, մասնաւորապէս չնչառական մարզանք:

Պատկէ կարծր անկազմոյ մէջ, վերմակներով մի ծանրաբեռներ ինքզինքը, և թեւերդ գուրու ձգէ վերմակէդ: Վարժուէ ո եւէ զիրքով եւ ո եւէ ժամու քընանալու: Արթննարուգ պէս՝ անկազմնէդ ել:

Հագուստներով մի ծանրաբեռներ ինքզինքը. թեթեւ հագուէ: Եթի ինքզինքը ցուրտի կը վարժեցնես, հարբուխը կը վախնայ քեզմէ:

Ամէն օր, ամառ թէ ձմեռ, քեզի համար սկզբունք ըրէ քալել մաքուր օգի մէջ. քալելլ մարզանքներուն լուագոյնն է: Վազելլ եւ պարելն ալ քալելու տարրեր ձեւերն են, հետևաբար օգտակար, անմաք ալ պայմանաւ որ կատարուին բաց օգի մէջ եւ չափաւորութեան սահմաններէն անդին չանցնին:

Ժուծկալ եզիր, ախտաժակով կիր, բայց չափազանց մի՛ ուտեր: Կերակուրներու տեսակի մասին գժուարահաճ մի՛ ըլլար, վարժուէ ամէնէն պարզ ձաշերուն, որոնք զիսցիր թէ ամէնէն նուազ մննդարարները չեն:

Պատիկ հիւանդութիւններու կարեւու-

րութիւն մի՛ տար: Ինքզինքը մոտիկ մի՛ ըներ:

Ուկելից ըմպելիք մի գործածեր, երգում ըրէ՛, պատուոյդ վրայ խոստացիր ոչ ոգելից բակելիք գործածել և ոչ ծխել՝ մինչեւ կեանքիր վերջը:

Ծննդական գործարաններուգ հետ մի՛ խաղար. անգամ մըն ալ կարգա՛ այս նիւթին նուիրուած յօգուածներու շարքը որ հրատարակուեցաւ այս էջերուն մէջ (*). Կարգա՛ նուի ինչ պիտի և զիւնայ դեռաշի մը, քեզի համար անհրաժեշտ գերքը:

Երգում ըրէ՛, պատուոյդ վրայ խոստացիր, երխատարդ Հայորդի, ունային յարարերութիւններ չունենալ մինչեւ ամուսնութիւննոր օրը, կոյս մարմնով նուիրել անոր՝ որմէ կուսութիւն կը պահանջնա:

Աւող մարդը ան չէ որուն զնդերները ուժով են, առաջ մարդը ան է՛ որուն ուղեղը առաջ է: Իրաւ է որ ուղեղիդ առաջութիւնը քեզմէ կախում չունի, քանի որ ունեցած ուղեղդ ան է՛ զոր ծնողքը տուած են քեզ, բայց զիսցիր թէ բացարձակ բան մը չէ առ և թէ կրնաս, մինչեւ աստիճան մը, վերաշնմել, փոխել ուղեղդ: Կարելի է բան թէ առաջութիւնը ամէնէն ուժովին իրաւանքը չէ, այլ ամէնէն խնասունին մրցանակը, ըստ է Տօքդ. Ռիխն: Այս նպատակա, հոգ տար վիզերուգ հրամայերու, վիզերուգ տէրը ըլլալու և թոյլ չափարու որ վիզերդ քու տէրդ ըլլան ու գունը անոնց զիրին: Անսարբեր, անզգայ, մեզի, թուրանորթ մի՛ ըլլար, բայց հանգարան եղիր քու ցաւերուգ մէջ, մի՛ ցուցագրեր ցաւերդ —մեծ հոգիները բախկ մնջիկ կը ասուազին —, զիսցիր ինքզինքը կառավարել, զիսցիր սաոյիկեան համբերատարները չեն:

(*) Տես «Մարմնամարդ» թ., տարի թիւ 4 և յաջորդները:

բախթեամբ տանիլ ֆիզիքական եւ բարոյական ցաւերը, տառապիլ սրովէ տառանց արտնչալու, արդարակշխու համակամութեան մը վարժուէ, ամէն բանի աղէկ կողմէն ուշագիր եղիր եւ մութիմ մէջ ձգէ տիսուր, գէշ կողմը, այսպէս ըրէ, որպէս զի, ապագային, կեանքը արտաստաց հովիտ մը չի նկատեն, հանոյք զգասի կեանքէն, բայց, միեւնոյն տանին, ընտելանաս մահուան գաղափարին հետ, պատրաստուիս անոր եւ ժամերով ընդունիտ մահը: Կեանքը լի է ձախորդութիւններով առողջ ուղեղով մարդը անցեալ ձախորդութիւնները չօրուար անգագար, որովհետեւ անսնք կը տկարացնին, կը ջրատեն ներկան. առաղջ ուղեղով մարդը կը մոռնայ մանրգարութիւնները, ձախորդութիւնները, նսխաննձուութիւնները, բաղդին հազար ու մէկ գառն հարուածները, իր կրնակը կը դարձնէ անցեալին, և, պայծառ ու զուարթ, կը գիտէ ապագան. կը մանայ գժրազգութիւնն օրերը, առանց սակայն մոռնալու գժրազգութեան գասերը ինչպէս կը պատուիրէր կէններ: Իր խուալին ենեւն այն ոյժով զար իրեն կուտայ պարտականութիւնը կատարելու զգացումը: Իրրեւ մէկ անգամը մարդկութեան՝ որուն համար կ'ապրի, ամէն մարդ գործ մը ունի կատարել այս աշխարհի վրաց: Երբ մարդ այս զարդարակ լիցուած է եւ այս համոզամնունի, կեանքին ձախորդութիւնները չեն կրնար գառնացնել զինքը եւ ոչ ալ մահը սարսափեցնել զայն: Զուարթօրէն կ'ապրի՝ ամէն օր կատարելով իր գործը, այնքան ձշմարխտ է թէ երջանիկ ըլլալու ձշմարխտ զիսութիւնը իր պարտականութիւնը կատարելուն է եւ հաճոյքը իր պարտականութեան կատարման մէջ փրնութուելուն է: Եթէ արկածի մը զոհ երթայ,

ձախորդութեան մը ենթակայ ըլլայ, ինքզինքը երջանիկ կը համարի աւելի մեծ արկածի մը, ձախորդութեան մը համովիպած ըլլալուն: Զի նախանձիր անոր որ լաւագոյն համարուած ընկերացին գիրք մը ունի, իրմէ աւելի հարուստ է. չի նախարձիր, այլ հանգարաօրէն կը չանայ իր գիրքը բարւոքել, առանց սակայն զանանալու իր ներկայ գիրքէն, ընդհակառակը զուարթօրէն ընդունելով զայն: Զանարգեր իր գիրքը. հոն կը գործէ, կը տառապի եւ կը յաղթէ: Երանի անոր որ գիտէ այսպէս ապրիլ. այնպիսին աղէկ կը քնանայ. իր խորունկ եւ հանգարաքունը չեն զար վրդովել յոտի եւ յոդնեցնող երացներ:

Սիրելի Հայորդի, եթէ տեսնես ընկերներուն մէջ մէկ կը որ առաւաօտուն անկողինէն ենիւ չուզեր, որ պատցաի գացած տանին միշտ ետեւ կը մնայ, որ ներկան վայելել չգիտեր, որ գժունելու պատճառ մը կը գտնէ միշտ ու երրեք գոհ չէ ոչ ինքինքէն և ոչ ուրիշներէն, որ աշխատել չփրեր, ամէն գործ կը յետաձգէ, կամ թէ ընդհակառակը, չղագրգիտ վիճակ մը ունի, հանգարա չի կրնար մնալ, չափազանց գիւրազգած է, պազարիւնութիւնը պահել չգիտէ, պարտականութիւն համարէ քեզ համար՝ ուժովցնել այց ընկերու, զուարթութեան, գոհունակութեան առաջնորդի զինքը. Թիրեւս յաջողիս, և յաջողիլու պարագային՝ աղջամական կարեւոր գործ մը կատարած պիտի ըլլաս:

Յ. Թ. Հինդեմին

(Շարունակուրիւնը եւ վերը յաջորդ քիով)

ԲՐ 0 Ֆ Ե Ա Լ 0 Բ 8 Բ Թ . Ա Լ Գ Ե Բ Թ Հ Ա Յ

ՍԵՐԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

ԲՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՏԵՍԱԿԵՏՈՎ

(Անձնայինուած Յիւրիիսի համարաւաճի ուսանողներուն)

Դիւրին է նկատել որ երխուսարդ համակի մէջ սեւային չափազանցութիւնը , անչնչնիլ հնաբքը կը թողուն մարգուս րարր էութեան վրայ : Յարայտկան խոփճը , այդ զեկը որ կը կառավարէ շագենաւի գնացքը կեանքքի սվկանալուն մէջ , կը կորանցնէ իր գլխաւոր գերը և իր շարժումները կ'ըլլան երերուն և տարակուսելիք : Զդանութիւն , ակարութիւն , անհասատաւուկանութիւն , ուժի և նկարագրի արկարութիւն , ունա անխուսափելի հետաւոնքները այս տեսուկ ապրելուկերպին :

Այսպիսի մարգոց մէջ կը տրնաց կենացանութեան ազրիւրը . որավճեան չափազանցուած հրապարանները չեն ձգեր որ մաս ան : Ամանք աւելի շատ կիրանան անշաղուգի մէջ , ամանք կը գլխացրեն աւելի երկար : Եթէ այս տեսուկ կեանքը մը քանի մը սերունդ շարունակէ , սերունդին վերջին ներկարացուցիչները կ'այլաւուին և իրենց կեանքը կը վերջացնեն յիմարութեամբ : Ֆրանտացի քաղաքագէտ և բժիշկ Քէմմանո կրոէ . «հանձարը և անուսուկութիւնը չեն կրնար ընկերանալ երկար ժամանակի մը համար . մէկը միւսնին կ'աշնչնայ : Խոկական հանձարը պէտք է կրոյ ըլլայ : Եւ յարայտկան կ'ըլլի Զօլտ կը բացականչէ ; «մարուր մարգը ամենազօրիկ է :

Ի՞նչ անուանել այս տեսուկ սեւային

կեանքը , որ ընդհանրապէս կը վարին երխուսարդիները մինչեւ ամուսնութիւն և շատերն ալ նայն խակ ամուսնութիւնն վերջը : Ասիկա բազմակիութիւն չէ , որովհետեւ խակական բազմակիութեամբ ընտրութիւնը կը կայանայ սիրոց մէջ : յարարերութիւնները քիչ թէ շատ կ'ըլլան երկարուսեւ , փոխազարձ համաձայնութեամբ և բազմակիութիւնն ալ ամուսնութիւն է :

Սակայն հոս՝ երխուսարդը սեւային յարարերս թեան մէջ կը մանէ կոոչ մը հետարը ան չի ձանձնար և կամ թէ շատ քիչ կը ձանձնայ , որը ան չի սիրեր և չի կրնար յարգել , ամանց ծանօթութիւնը շատ անզամ կը սահմանափակուի տեսութեամբ մը . ուրիշ անզամ անիկու ուրիշ կոոչ մը կ'երթայ և այլին , ու շատ մարգիկ յարարերութիւն ունին , հարիւրաւոր հազարաւոր կանանց հետ : Եւ այս տեսուկ ապրելուկերպ մը ուրիշ անուն չ'ունի բայց եթէ անուակութիւն : Առանց այր մարգոց անուակութեան չիք ըլլար նաև կանանցը . եթէ չ'ըլլացին անուակ մարգիկներ , չիմ գոյութիւն ունենար նաև պոսնիկները :

Հանդացին տուններ , փողոցային կիններ , տրփահնիներ , ազատ ուեր , ամանք մարութեան զանազան յարանաթիւններն են : Ասոնցմէ ամանք շատ գարշելի են , ամանք աւելի նուազ , բայց ամենան ալ

նպատակը միևնույնն է . սեռայեն ձգտումը գոհացնել՝ առանց ծննդարերութեան : Յարարելութիւն մը , որ կրնայ ձգուիլ երրոր ուզուի , ուրիշ յարարերութեան մէջ մաներու համար : Ասոնց ամէնը կը հակազգեն բնութեան նպատակին , որ գլուխ է մարգուն մէջ սեռային ձգտումը . այս ամէնը կը հակազգեն բարոյական զգացման . անոնք կը ներկայացնեն աթավիչ մը , այն է սանակիսել բնական զարգացումը . անոնք կը զնեն մարգը անառունէն աւելի սառոր վիճակի մը մէջ : Իսկական սէրը կը պահանջէ նախ և առաջ մտքերու և սրտերու համաձայնութիւնը . անիէ կերջն է որ կ'ուգոյ սեռային սէրը , որ պէտք է ըլլայ միմիայն մէկ և յաւետենական : Մենք պարտականութիւններ ունինք մեր զաւակոց հանգէպ իրեն պառող մէր սեռային յարարերութեան , ողջամիտ մարգու համար այդ պարտականութիւնները շատ յատակ եւ բնական են . սակայն շատ անգամ անոնց կարեւորութիւն չի տրուիր . մենք կ'ըսենք . ռով որ կ'արտագրէ զաւակ մը ո և է հանգամանքներու մէջ , պարտաւոր է ընդունիլ զայն իրը իրականացնը ու հոգալ անոր վրայ : Ով որ կը տառապի այնպիսի հիւանդութեամբ մը որ կրնայ վարակիլ տղան եւ կրնայ վնասել անոր առաջութեան , անիկայրաւունք չ'ունի զաւակ արտագրերու :

Թէ՛ մէկը եւ թէ միւսը կը ներկայանան իրեւ ուզուակի հետեւանքը բնական բարոյական օրէնքին , մեր քայլերը պէտք է այնպէս ըլլան , որ չի վնասեն հաւարակութեան (անոնց կը պատականին նաև մեր զաւակները) , և որչափ որ կարեւի է պէտք է օգտակար ըլլան :

Միթէ մարգկութիւնը պիտի ուզէ կորսուիլ թունաւորուերով վնենքական հիւանդութեանց հետեւանքներէն եւ առ

քօօլէն , թէ ինքզինքը պիտի ուզզէ ու պիտի քայլէ ուզիղ ճամբէն :

Այս հետեւանքներուն պատասխանաւուութիւնը մէր վրայ կը ծանրանիա :

Թոյլ առւէք ինձ վերջացնել հետեւեալ բարեւաղթութիւններով . «Թող բոլոր ամենալաւ երիտասարդները ոգեւորութեամբ միանան , իրենց շրջանակէն հեռու վաներու համար անպատիւ եւ բըթացած գաղափարները եւ պատոյ հասկացութիւնը , սեռային կեանքի խնդիրը ուսումնասիրեն այն գաղափարով որ գիտութիւնը եւ բնութիւնը ցուցուցած են այնչափ յատակ եւ պարզ կերպով : Անսակլութիւնը ինչ կերպ ալ ըլլայ , անպատիւ ոձրագործութիւնն մըն է : Թո՞ղ ամէն կին ձեզի համար նուիրական սրբուհի մը ըլլայ , ինչպէս զուք կը փափագիք որ ըլլայ ձեր ապագայ կինը ուրիշներու համար . մտածելով անոր վրայ , գուք ուրախութեամբ պիտի զսպէք ձեր կիրքերը եւ պիտի վարձատրուիք հարիւրապատիկ» :

Եւ եթէ ժամանակին ճաշակէք ամուսնական սիրոյ երջանկութիւնը , այն ատեն բարձր պահեցէք այդ գանձը , որպէս զի ձեր կոսջ հետ առժամանակիայ բաժանման պարագայէն յետոյ , իրաւունք ունենաք վերագարձին ըսելու .

— Ես շատ օտար տեղիր գացի , մայրաբաղաք մնացի , հայիսի խրձիթը մտայ , թագաւորական սեղանէն ճաշեցի եւ հիմա գարձեալ միատեղ ենք .

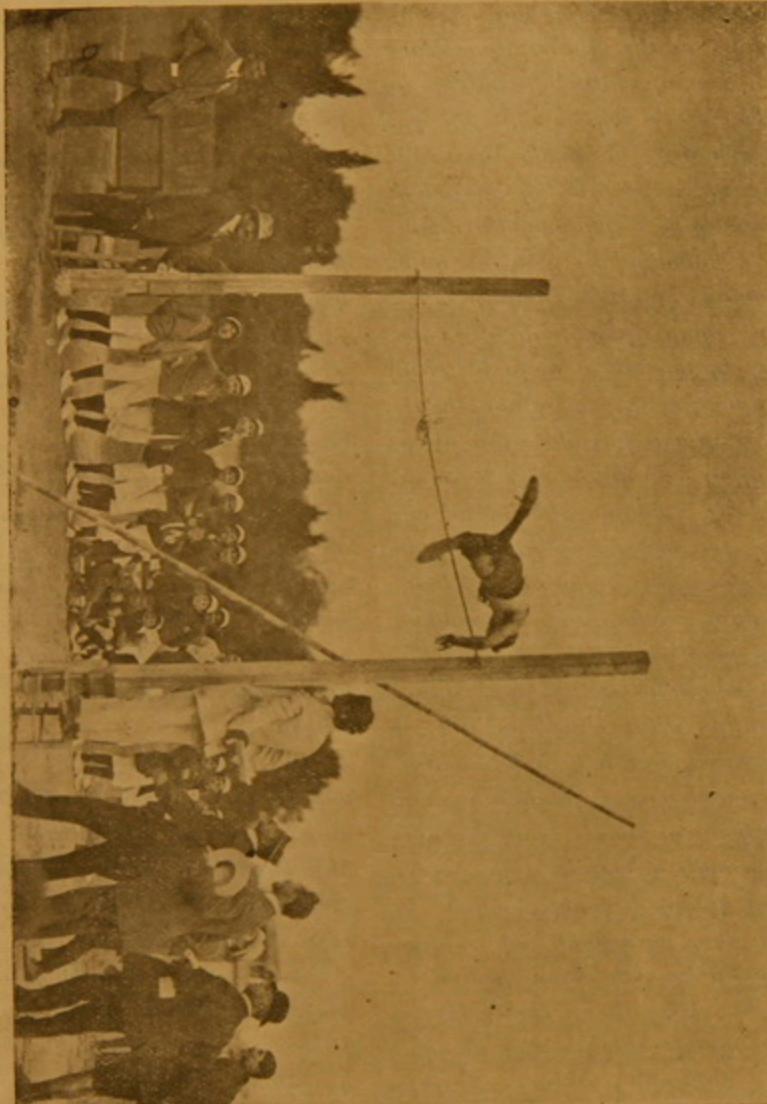
— Բայց ի՞նչ բերիր դուն ինծի , սիրելի ամուսնուն :

— Ամենաերջանիկ գաղափարը թէ ամէն տեղ ես քեզի հաւատարիմ մնացի :

Վատնա

Թարգմ. Ս. ՄԵԼՔՕՆԵԱՆ

Վ Ե Բ Զ

ՀԱՅ Բ. ՈՂԻՄՊԻԱԿԻ, նի ՏԵԱՄԱՅԻՆ ՆԵՐԵՒՆ
«Ա Մարտիրոս Գույշմանոց հօրով բարձր ցուակիւու մէ»

ՄԵՐ ԴՊՐՈՑՆԵՐԵՆ ՆԵՐՍ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՀԱԿՈՂՈՒԹԵԱՆ ՊԷՏՔԸ

Առողջապահական ամէն պարմաններով ու կատարելութիւններով օժառուած գրպրցներ անհնալ, ժամանակի անհրաժեշտ պահանջներին մին է այսօր։ Նոյնքան կարեսը ու հրամայողական պահանջ մըն է այլքս, գալրոցներու համար բժիշական հոկտութեան կիրարիումը։ Գալրոցը, այն բառաւ փառուր, առհմանուած է աղայոց կեանք պարզեւել, մինչդեռ մեր մէջ ընդհանրապէս վախտ սերունդներ պատրաստելէ ի զատ, երբեմն ալ մահ կը պատճառէ, վրիպելով իր կաչումէն։ և այս հետեւանք է զինաւորաբարու մեր տղիսութեան՝ առողջապահական օրէնքներու մասին։

Արդէն ծանօթ ըլլալով գալրոցի շնիչ ու բարերար գերը՝ մենք մասնանիշ պիտի ընենք միայն անոր վեսասրեր գերը, և պիտի ջանանք զայն վերածել իր նուռագագոյն ասաբիճանին։

Եթէ մենք անհնայինք առողջապահական ամէն պարմաններով օժառուած գրպրցներ, անշուշտ այդ վեսասրեր գերը կարեւոր չափով մը պիտի պակաէր։ Բայց գժրազդաբար մեր անհետած գալրոցները մեծ մասամբ շնուռած ըլլալով (0-40) առարի առաջ, բարապին զւրկ են առողջապահական կատարելութիւններէն, ըլլայ վարժարանի շնուռած անսովուկավ, ըլլայ անոր օգափախումի, լուսաւորումի, կահանքումի եւն. զանազան անսովուկավ։

Հետեւարար, մեր վարժարանները՝ ընդհանրապէս նեղ, մոթ և քիչ օդառէտ

են, աւելի ձիւտ բառով՝ անլոյս և օդաղութիւն։ Օդը և լոյսը, աշակերտաց առաղջութեան համար ամենակինական ու ամենամեջտ այս տարրերը, շատ գժուար մուաք կը գտնեն մեր գալրոցներէն ներս։ Բաց ասափ մեր գալրոցներու մէջ ընդհանրապէս մաքրութեան մասին պէտք եղած խնամքը չտարուիր. խնչպէս նաև 0-ի և ԶՈՒԲԻ մաքրութեան ու շակրութիւն չի ընծայուիր։

Առ հասարակ գասարաններու մէջ թէ՛ աշակերտանները և թէ ուսուցիչները պարզապէս կը թունաւորուին ապահովնեալ օդ չնչելով, մանաւանդ ձևեաները։ Անցողակի ըսնենք թէ պէտք է տմառը միշտ բաց ձգել գունները և պատռահանները, խոկ ձմեռը յաճախակի վախել պէտք է գասարաններու օդը։

Գալրով ջարիխն, որ յաճախ պատճառ կը լլայ վարակիչ ծանը հիւանդութիւններու օրինակի համար. քօլէրա, թիֆօ, (Dysenterie) եւն. , երբեք աշակերտեան առարկայ չըլլար ան։ Ասկէ զատ սեր աշակերտները չուր կը խմեն կամ հասարակաց յատուկ գաւաթով մը և կամ իրենց աղաստ ձեռքերը գաւաթի տեղ ծառայել տարով։ Բայնք նաև թէ ջուրը՝ Filtre Pasteurով զտելու է և իւրաքանչիւր աշակերտ իր մասնաւոր գաւաթը ունենաւու է։

Գրիթէ ամէն անդ գասարաններու մէջ աշակերտաց չափազանց խճպում (*) կը

(*) Չափազանց խճպումը ոչ միայն առողջապահական անսովուկավ վեսասրար

ակնուի : Եթէ ասոնց վրայ առելցնենք նաև ուսուցիչներու կողմանէ, աշակերտաց մարմարական առաջութեան ինչպէս նաև ֆիզիքական կրթութեան մասին նուազ հոգածութիւնը, և միենոց ժամանակ տրաց մասուր աշխատութեանց շափազաց բեանաւորումը, այն առան կ'ունենանք բոլոր աննպաստ և վասակար ողպահները՝ որ անօդանատ պիտի խանդարին աշակերտաց առաջութիւնը : Եւ եթէ բժիշկան հսկութիւն ալ չըլլայ ու ձըգներ մանաւանդ որ հիւանդ աշակերտները խանուին առան միամին, կոմ հիւանդ աշակերտի մը եղրօրը կամ քրտջը, կամ մէկ առան մէջ բնակաղ արթչ աշակերտի մը չ'արգիլուի գորսց գուլ, այս պայմաններուն մէջ, վարժարանի վասակար գերը՝ իր բարձրագոյն աստիճանին կը հասնի և անուղղակի պատճառ կը գտնայ այլևս զանազան հեւանդութեանց առարձան աշակերտաց մէջ և ասոնց միջացաւ մը բնասաննեց մէջ :

Չէ՞ որ մէր աշակերտները՝ ընդհանուրապէս իրենց գալոցի ընկերներէն կը փոխուին կեղծմաշի, կարմախա, հարսանիթի, ծագկախա, կապայա հազ, թիփօ, արզանթըրի, մորթային հիւանդութիւններ, գոնչութիւններ (teignes, sèches) են :

Հարս թոքութիւնը՝ այն ասկալի հի-

է, այլ նուև հակամանիսկավարժական : Անցողակի ըսնենք հոս թէ՛ գասարան մը աւր կը կատարուի աշակերտաց բոլոր մասուր աշխատութիւնը 9 մէթր երկայնութիւն, 6—7 մէթր ըսնութիւն և 4 մէթր 50 բարձրութիւն ունենարաւ է, միակողմանի ըսուսուրամով : Այդ պայմաններով չինուած գասարանի մը մէջ աշակերտաց թիւը 42է աւելի ըլլալու չէ, ընդունուած ըլլալով իւրաքանչիւր աշակերտի հանրա 1 մէթր 20 էն 1 մէթր 30 :

Հանդութիւնը, — թէ՛ բարերախտարար հազուագէպ մանկանց մէջ — աղաս մուռք կը գտնէ մեր վարժարաններէն ներս, եթէ չընենք պէտք եղած բժշկական հըսկապութիւնը ու քննութիւնը՝ մանաւանդ դղրջանկան վերամթիւնը :

Փերլին, 1900ին, ներկայացող 35,865 նոր աշակերտներու վրայ, 3,290ը մերժուած են . զրեթէ մէկ ասաներլորդը :

Մերժուածի պատճաններն են հետեւողները :

1. Աւժի անբաւականութիւն (insufficiency of force) 434:

2. Ռոկրաթեքութիւն (rachitisem) 410 :

3. Մտային տիրարութիւն (faihlesse d'esprit) 403 :

4. Խոյլ (scrofulose, պրաամ) 450 :

5. Թոքախտ (փերկի) 435 :

6. Զղային հիւանդութիւն 424 :

7. Զանազան հիւանդութիւններ 714 :

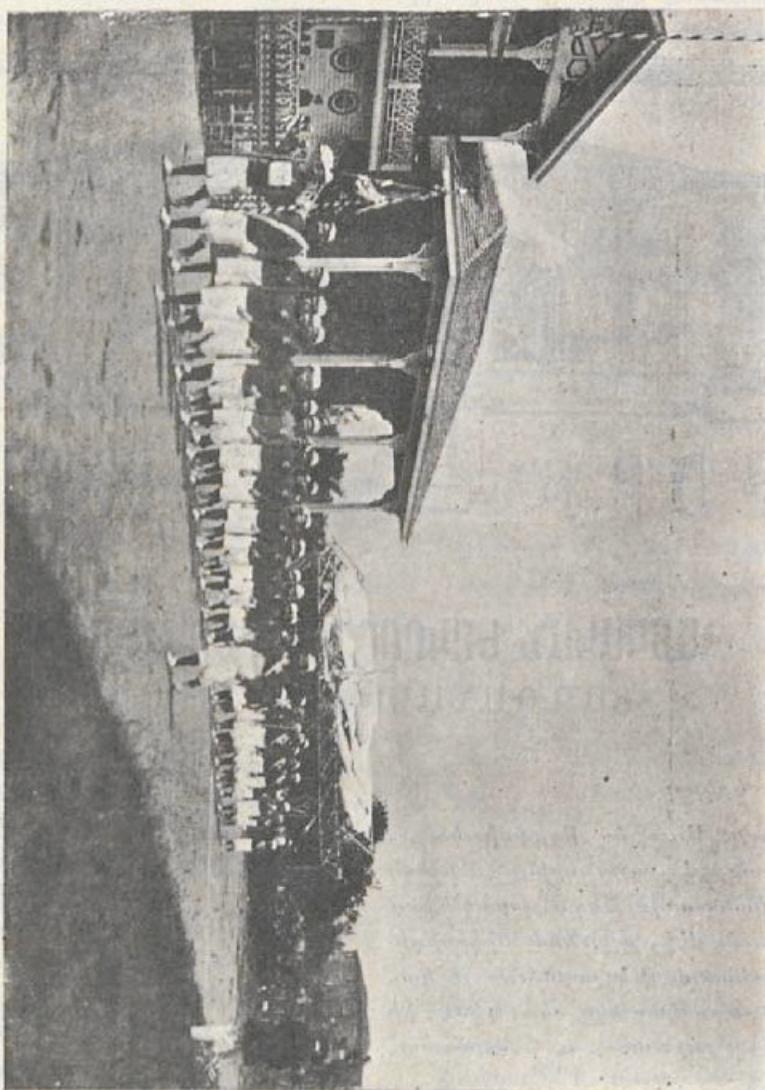
Եւ աշակերտաց ընդհանուր թիւին վրայ՝ 1908 ին՝ 39,666, իսկ 1909ին՝ 42,531 աշակերտներ բժշկական հսկութեան ենթարկուած են Պերլին :

Այդ թիւերը, կործեմ, պէտք եղածէն ուելի պերճախօս են ցոյց առալու դրորցներու համար բժշկական հսկապութեան անհրաժեշտութիւնը : Եթէ Պերլին դպրոցական վերաբուաթիւն հսկապութիւն չկատարուէր, այն առան անչափ 3290 վասուժ, հիւանդան և հիւանդ աշակերտները, և ասոնց մէջ մանաւանդ 450 խոյլու (պրաամի) և 435 թոքախտաւորներ մուռք պիտի գտնէին վարժարաններէն ներս, որոնք պիտի ըլլային վարտիւամի մէյմէկ կերոններ բնականարար :

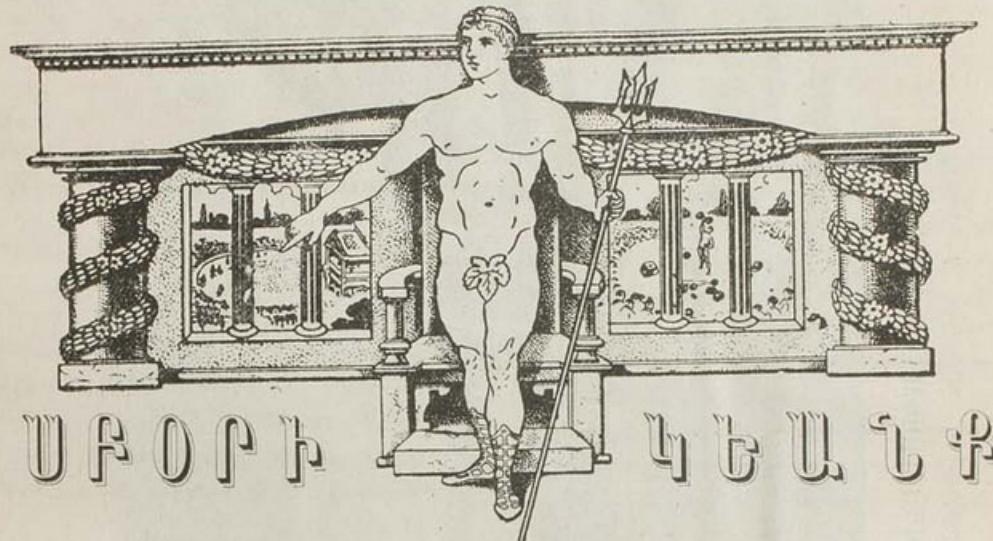
ՏՕՔԴ. Մ. ԺԱՐԿՈՎԵՍՆ

Արտասպուած Հումելէն

(Եարունակելի)

ՀԱՅ Բ. ՊԻ. ԽՍԹՈՒԿԱՆԻ ՏԵՇԱՐՄԱՆ Ե ԵԼՎԻՆ
Տիրապետ և գլուխաց սկզբանիւր սովորացրէ միջամաս

ՍԹՈՐԻ ԿԵԱՆՔ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆԸ

ՅԱՂԹԱՆԱԿԻ ՆՈՐ ՕՐ ՄԸ

Եւ ահա երկրորդը .

Հայկական Առաջին Ողիմպիականը ,
զոր խայտանքալ սղջունեցինք անցեալ
տարի՝ երիտասարդութեան խանդավառ
ոգեւորութեան մէջ , ահանաև երկրորդը՝
որ եկաւ աւետելու թէ շարժումը չէ կա-
սած , այլ ընդհակառակը կը զիմէ իր
նապատակին , յարատեւ և հաստատա-
քայլ :

Ու մաղթանքը՝ զոր անցեալ տարի
կուգար մեր շրթունքներուն վրայ երկ-
րորդ տարուան փայլուն յաջապաւթեան
համար , ահա , աւելի չերմեռանդ և աւելի
ոգեւորան գարձած մեր բերաններուն
մէջ՝ երրորդ տարուան յազմապանձ հե-
ռանկարին առջեւ :

Ու այսօր , երբ կողջունենք Հայկա-
կան Ողիմպիականներուն երկրորդը՝ մենք
հաստատ համագումար ունիմք թէ երրորդը
պլատի ըլլայ աւելի փառային և աւելի
համազգային , և թէ հան պլատի սղջու-
նենք գտանան ու Պալիսը գէմ գէմի ու
ձեռք ձեռքի :

Ուրիմն կեցցէ՛ Հայկական երրորդ Ո-
ղիմպիականը՝ որ պէտք է աւելի կենաց-
մեց և աւելի խանդավառ ըլլայ քան ա-
ռաջին երկրորդը :

* *

ՀԱՅԴԻՍԱՎԱՅՐԻՆ ՄԷՋ

Գատարգիւղի իւնիսն Գլւաղի ընդար-
ձակ գաշտավայրը , Յունիս Յի կիրակին
ստացած էր իր ամէնիչն հանդիսաւոր հ-

րեւոյթներէն մէկը, Պոլսոյ զանտղան թաղիրէն հաւաքուած ներկաներով, որոնք հետզհետէ շարան շարան կը հասնէին տոնելու հայ մարմնին վերածնութեան նուիրուած այս հանգէսը:

* *

ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԻՆ ԱՌԱՋ

Մագրիգիւզի Տիտան և Սամաթիոյ Վանագի մարմնամարզական ակումբները տուաջնորդութեամբ Տիտար Մերձանեառնի և նուազի ընկերակցութեամբ, Գաւարգիւզի նուանասարցէն գիւղին գլխուոր փաղացներէն տողանց մը կատարելով հասան մրցավայրը ուր շատ կանուխէն հաւաքուած բազմութիւն մը զիրենք չերմապէս ծափահարեց:

Անցեալ տարի Պոլսոյ ակումբներուն կողմէ ընտրուած կարգադիր մասնախումը բարձեալ կը պաշտօնավարէր:

Ամբիթատրոնին ձակատի Պատշգամը յատկացուած էր Օրուան Թագուհի (Queen the Day) Տիկ. Արուսեակ Ա. Հարդէցի և իր երկու Պատուակալ-Օրիորդներուն (Maids of Honor), Օր. Օր. Արմինէ Մասուեկեանի և Վերնիկ Մազաքեանի, ինչպէս նաև մասնաւոր հրաւիրեալներու:

* *

ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Ճիշդ ժամը երկուքուկէսին հանգէսը սկսու Կէտիկ Փաշայի Քնար նուագալիսումը մէկ քայլերգովը, որմէ յիսոյ Մագրիգիւզի Տիտան և Սամաթիոյ Վանագի մարմնամարզական ակումբները՝ տուաջնորդութեամբ Տիտար Գ. Մերձանեառնի կատարեցին շուէտական ազատ շարժումներ, որոնք մեծապէս ծափահարուեցան, ինչպէս պիտի ծափահարուէին նաև

իրենց աւելի ետքը կատարած գտւազաններու և բարգեր կազմելու փորձերը, որմէ ետք մեծ հետաքրքրութեամբ տեղի ունեցան որոշուած մրցումները հետեւեալ արդիւնքներով.

Հարիւր եաւտա վազ

(1911. Մարգիս Մկրեան 41 4)5 երկ.)

Առաջին՝ Պ. Յակոբ Պալթաեան, 41 2)5 երկուցըկեան:

Երկրորդ՝ Պ. Պողոս Նոսիակեան
Երրորդ՝ Պ. Մարտիրոս Գլթեան

Երկայնուրիմ ցատկել (վեցած)

Առաջին՝ Պ. Բիւզանդ Կէօղիւալէյիւք-եան, 40 սոք 2)4)2 ինչէզ.

Երկրորդ՝ Պ. Եղիշէ Փափազեան
Երրորդ՝ Պ. Մատթէսս Զարիֆեան

Զօղով ցատկել

(1911. Պ. Մարտիրոս Գույումձեան,
8 սոք 9 4)2 ինչէզ)

Առաջին՝ Պ. Մարտիրոս Գույումձեան,
10 սոք 4 4)2 ինչէզ

Ակաւառակ նետել

(1911. Պ. Մարգիս Մկրեան 102 սոք
3 ինչէզ).

Առաջին՝ Պ. Բիւզանդ Կէօղիւալէ-իւքեան, 405 սոք 9 ինչէզ
Երկրորդ՝ Պ. Ալման Սանդուրեան
Երրորդ՝ Պ. Մատթէսս Զարիֆեան

Երկայնուրիմ ցատկել (ուժով)

(1911. Պ. Վարագ Փողարեան, 16 սոք
6 4)2 ինչէզ)

Առաջին՝ Պ. Նուպար Էլիոսեան 48
սոք 4 ինչէզ
Երկրորդ՝ Պ. Մարտիրոս Գույումձեան
Երրորդ՝ Պ. Գրիգոր Պարմարդեան

Կիս մղոն վազի
(1911. Պ. Վահրամ Փափազեան՝ 2 վայրկեան 14 2) Երկրացը կեան)
Առաջին՝ Պ. Վահրամ Փափազեան, 2 վայրկեան 46 Երկվ.
Երկրարդ՝ Պ. Մանուկ Փէրտէձեան
Երրորդ՝ Պ. Հայկ Առանեան
Հարիւր ևստա վազի (վոյքիլեւա)
(1911. Պ. Զարեհ Պէշիկեան՝ 43 3) Երկրացը կեան)

Առաջին՝ Պ. Աւետիս Ետպուպեան 13 Երկրացը կեան
Երկրարդ՝ Պ. Գրիգոր Ճօլեան
Երրորդ՝ Պ. Հրանտ Մկրտչեան
Բառձուրիմ ցատկել
(1911. Պ. Բիւզանդ Կէօղիւսպէխեան՝ 5 սաք, 5 ինչեղ)
Առաջին՝ Պ. Բիւզանդ Կէօղիւսպէխեան 5 սաք 7 ինչեղ
Բառորդ մղոն վազի
(1911. Պ. Հայկ Սէմերձեան՝ 1 վայրկեան 2 3) Երկրացը կեան)

Առաջին՝ Պ. Պօղոս Նասիպեան 1 վայրկեան
Երկրարդ՝ Պ. Արմենակ Խաչիկեան
Երրորդ՝ Պ. Գեղամ Ցովստափեան
Երկար նետել
(1911. Պ. Վարագ Փալարեան՝ 34 սաք 6 ինչեղ)
Առաջին՝ Պ. Բիւզանդ Կէօղիւսպէխեան, 32 սաք 9 ինչեղ)
Երկրարդ՝ Պ. Մատթէս Զարիֆեան
Երրորդ՝ Պ. Զարեհ Սարլիան
Արգիլիւրու վրայ ցատկել
(1911. Պ. Մարտիրոս Գույումձեան՝ 17 4) Երկրացը կեան)

Առաջին՝ Պ. Աւան Գորտօննձեան, 19 3) 5 Երկրացը կեան.
Երկրարդ՝ Պ. Տիրան Սագըզեան
Երրորդ՝ Պ. Հայկ Մրատիկեան
Նիւակ նետել
Առաջին՝ Պ. Մարտիրոս Գույումձեան՝ 135 սաք 2 ինչեղ.
Երկրարդ՝ Պ. Սիմոն Սանթարեան
Երրորդ՝ Պ. Մատթէս Զարիֆեան
Երեւան աշեց ցատկել
Առաջին՝ Պ. Մատթէս Զարիֆեան՝ 41 սաք 9 ինչեղ
Երկրարդ՝ Պ. Բիւզանդ Կէօղիւսպէխեան
Երրորդ՝ Պ. Եզիչէ Փափազեան
Միկ մղոն վազի
(1911. Պ. Վահրամ Փափազեան՝ 4 վայրկեան 59 3) Երկրացը կեան)
Առաջին՝ Պ. Վահրամ Փափազեան 5 վայրկեան 43 3) Երկրացը կեան
Երկրարդ՝ Պ. Արմենակ Խաչիկեան
Երրորդ՝ Պ. Մանուկ Բէրտէձեան
Հեծանիսի մցում (երկրու մղոն)
(1911. Պ. Պերճ Տէօքմէձեան՝ 7 վրկ, 34 Երկրացը կեան)
Առաջին՝ Պ. Վարուշակ Վարժապետեան, 6 վայրկեան 40 Երկրացը կեան
Երկրարդ՝ Պ. Գրիգոր Նիկոլեան
Երրորդ՝ Պ. Վահրամ Սիւրմէնն
Ակուբըներու միջև վազի
(1911. Առողերթ Գուէձ)
Առաջին՝ ՑՈՒՔ
Երկրարդ՝ ԱՐԱՔԱ
Երրորդ՝ ԱՐՏՈՒՐՉԻ

Մ Պ Ց Ա Կ Ա Բ Ա Շ Ա Ա Խ Ի Թ Ի Ի Ե

Մրցումներուն առարձուամբէն վերջ, Օրուան թագաւորին և իր երկու զատաւակաւ - Օրիորդները, առաջնարդուած հիւրամնարներէ, պատշգամին խաղաղ վայր իջան մրցանակները բաժնելու համար նրանք ներսուններուն:

Հանրաւթեան ոգեւորիչ ծափահարութեանց մէջ, մրցանակ շահագները հեռղնեակ սասցան իրենց մրցանակները:

Առաջին հանդիսացողները սասցան գեղարդուեատական արծոթ միաւանիր Հ. Բ. Ա. Ա. 1912 վերատառութեամբ, որմաց վրայ փարագրուած էր նոու իրենց մասնակցած սրօրին անունը. երկրորդ և երրորդ մրցանակ շահագները սասցան դարձեալ պղինձէ զեզարուեատական միտաւանիր, նոյն վերտառութեամբ:

Ակումբացին վազքի բրցման մէջ առաջին հանդիսացող Տարֆ ոկումը սասցաւ շրագարգ բաժանի մը, ներկանելուն բուռն ծափահարութիւններուն մէջ:

Շ Ն Ո Բ Հ Ա Կ Ա Լ Ի Ք

Հայ Ազգիմբիական խաղերու կարգադիր մասնախուամբը իր խորին չնորհակաւ լութիւնները կը յայնուէ Օրուան թագուհի Տիկին Արևուսեան Ա. Հարենցի և Պատուակաւ-Օրիորդներ Օր. Արմինէ Մանուկեանի և Վերանդի Մազուքեանի, որոնք իրենց չնորհալի ներկայութեամբը և օճանգակութեամբը հանդեսին փայլը աւելցներով, անոր առեն դիցարանական գոյն մը, մասնաւանդ յաղթականներուն յիշեցնելով Երեխ Շնորհները:

Նոյնպէս իր չնորհակարութիւնները կը յայնուէ Տիւան և Վանագն ակումբներուն, բոլոր մրցորդներուն, ներկայ հասարակութեան, Հայ մամուլէն Արտամարտիքի (Յոյն):

Պատմէիք ինչպէս նաև հայկական ֆիզիքան կան չարժման բալոր համակիրներուն, ու այս առթիւ կը յարժնէ նաև թէ չառ չուտավ հանրութեան պիտի առյ իր երկրորդ առարուան հաջուկառութիւնը: Եթէ մոռնարով անշաւշա խրաքանչիւր ակումբի բերած օժանդակութեան շաբն ալյիշերու այս երկրորդ Ազգիմբիականին կազմակերպման մէջ, որպէս զի հանրաւթիւնը կարագ ըԱԱՅ համալում զոյտցնել թէ առեւուլ պարմաններով կարելի չէր աւելի բար արդիւնքներ ձեռք բերել:

Ռ Ո Պ Ե Բ Թ Գ 0 1. Է Ճ Ե

ԱՐԵԿԱՆ ՊԼԵՅԱՅԻՆ ՄՐՅԱԿՄԵՐԸ

Ինչպէս բոլոր Ամերիկեան եւ Անգլիական վարժարանները, նմանապէս ալ Անգլէրթ Գալէժ, գիտակից իր զերին եւ համազուած ֆիզիքական դաստիարակութեան անհրաժեշտութեան, իր հիմնարկութիւնն իվեր կը կազմակերպէ առքեկան դաշտային խաղերու մրցումներ. սուրեւ կուտանք. այս տարրուան մրցումներուն արդիւնքը.

Հարիւր հարսա Արշա

Առաջին՝ Ներգնէթ (Թուլիք) 40 4) Երկվայրկեան:

Վարժարաննին բէքօրն է 40 2) Երկվայրկեան եւ կը պատկանի Բասկալիտիւնի (Յոյն):

Քառորդ մզն վազ

Առաջին՝ Աթօլիով (Պուլար), 61 4) Երկվայրկեան, վարժարաննին բէքօրն է 55 2) Երկվայրկեան եւ կը պատկանի Բասկալիտիւնի (Յոյն):

Եւրար ցատկել

Առաջին՝ Մարմբիս (Յոյն) 5 սոր և ինչէղ, վարժարանին րէքօրն է 5 սոր 7 1/2 ինչէղ և կը պատկանի Մարմերիսի (Յոյն):

Երկրա նետել

Առաջին՝ Սթանկոս (Յոյն), ճառը, 1 ինչէղ, վարժարանին րէքօրն է 4 1/2 սոր 10 ինչէղ և կը պատկանի Տորիզասի (Յոյն):

Կհս մըրն վասի

Առաջին՝ Վահրամ Փափագեան (Հայ), 2 վայրկեան և 17 երկվայրկեան, վարժարանին րէքօրն է 2 վայրկեան 1/4 1/2 երկվայրկեան և կը պատկանի Զօթոսի (Յոյն):

Քար նետել

Առաջին՝ Սթանկոս (Յոյն) 56 սոր 3 ինչէղ, երկրորդ Սարգիս Մկրեան, վարժարանին րէքօրն է 6 4 սոր 9 1/2 ինչէղ և կը պատկանի Տորիզասի (Յոյն):

Հարիւր տար հարսա արգելիւրու
վրայի վազել

Առաջին՝ Մ. Գույումձեան, 18 երկվայրկեան, վարժարանին րէքօրն է 16 2/3 երկվայրկեան և կը պատկանի Վոլոնտոսի (Յոյն):

Չորոյ ցատկել

Առաջին՝ Մ. Գույումձեան, 9 սոր 40 ինչէղ, վարժարանին րէքօրն է 10 սոր 3 1/2 ինչէղ և կը պատկանի Տօրիզասի (Յոյն):

Ցիտուն հարսա Արշա

Առաջին՝ Քրիստոսուրոֆ (Պուլկար), 5 1/3 երկվայրկեան, վարժարանին րէքօրն է 5 2/3 երկվայրկեան և կը պատկանի Սալմալեանի (Հայ):

Երեք յայլ ցատկել

Առաջին՝ Տաշօփ (Պուլկար) 42 սոր 4 ինչէղ, վարժարանին րէքօրն է 4 5 սոր 1/2

ինչէղ և կը պատկանի Քրիստոսուրոֆի (Պուլկար):

Երաւանակ նետել

Առաջին՝ Սարգիս Մկրեան, 112 սոր 51 1/2 ինչէղ, վարժարանին րէքօրն է 120 սոր և կը պատկանի Տորիզասի (Յոյն):

Երկայնուրիսն ցատկել

Առաջին՝ Քրիստոսուրոֆ (Պուլկար) 2 սոր, վարժարանին րէքօրն է 2 1/2 սոր 9 1/2 ինչէղ և կը պատկանի Քոսուրոֆի, (Պուլկար):

Մեկ մըրն վասի

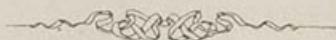
Առաջին՝ Վահրամ Փափագեան, 5 վայրկեան 12 1/3 երկվայրկեան, երկրորդ՝ Մ. Գույումձեան, վարժարանին րէքօրն է 5 վայրկեան 3 1/3 երկվայրկեան և կը պատկանի Վահրամ Փափագեանի:

* *

Վարժարանին նախկին աշոկերաներէն և հայ սրորդէն Տիար Գեորգ Կիւմիւշեան կէս մըրնի վազքին համար արծաթ զաւաթ մը սահմանած էր, սատցաւ Վահրամ Փափագեանի:

* * Մզնի վազքին մեջ, Վահրամ Փափագեանի իր նախկին՝ րէքօրէն շատ համար կը բացատրուի անոնց որ անհամագիստ էր և երկրորդ՝ անմիջապէս իր ետեւէն չունէր հետեւող մը, որպէս զի տոխուէր ձիգ ընելու: Զինքը պիտի տեսնենք Հայկական Բ. Աղմբիսկանին:

* * Հանդէսին ներկաց եղաղ հայերան վրայ շատ գէց ազգեց Տիար Մ. Մկրեանի խաղերան չի մասնակցիլը, իրման հայերը ազահովարուր աւելի պիտի փայլէն ու լուտգոյն մրցանակները շահէն:

ՄԱՐՄՆԱՄԱՐԶ
ՊԱՐՏԻՉԱԿԻ ՄԵջ

Պարտիդակի մէջ կազմուած է Արձիւ աշնագի մարմանամարզական ակումբ մը ուրան կ'անդամակցին (ՀՀ-4) անհամաներ:

Արգէն իսկ կը հետեւին զանազան մարզանքներու, ֆաթպօլի և այլն. և մէնք մէծ յոյս ունինք որ Արձիւ ակումբը չառ քիչ առենուան մէջ առաջնակարգ ակումբներուն կարգը պիտի գտառեի, ի նկատ ունենալով երխասարպաթեան եռանդը ու մասնաւանդ բարձրագայն վարժարանի գոյութիւնը, որ մէշտ երխասարպաթիւնը քաջալերող եղած է Գիղիքական մարզանքներու և բացօգեայ պըստուածքներու մէջ:

ԳՈՒԱՄԲԻ ՊՈՂԵՄԻՆ ՕՐԻԵԼԿ

Մարմնամարզի վերջին թիւերէն միոյն մէջ Արասաւազգ ակումբը հանդութեան կոչ մը ուզզած էր Պ. Վահրամ Փափաղեանի Աթոքհալմի միջազգային խաղերուն երթարակուն ի նորասա՝ օժանդակելու նուերներավ և այլն:

Պալխօք բայց և զաւառը պատասխանեց եղած հրաներէն, այսպէս Մերսամարտ Պարքի մարմնամարզական ակումբը մեր խմբագրութիւնն կէս օսմանեան սոկի ուզարկած էր այդ նպատակին համար:

Վերոյիշեալ զումորը Պ. Վահրամ Փափաղեանի յանձնեցինք, որ մէծապէս չորհակալ ըլլալով, մէզո՞ւ ինոդրեց իր չորհակալութեանց հրապարակաւ թարգմանը հանդիսանալ Մարմնամարզի միջացաւ:

ՀԱՅԵՐԸ ՍԹՈՔԸՆՈՒԹԻՒՆ ՄՐՅՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ՄԵջ

Ուրախութեամբ մեր Պատ. Հնմերցագներուն կը ծանուցանենք թէ Տեարք Մկրտիչ Մկրտին և Վահրամ Փափաղեան արգէն Աթոքհալմ մեկնած են միջազգային մրցումներուն մասնակցելու համար:

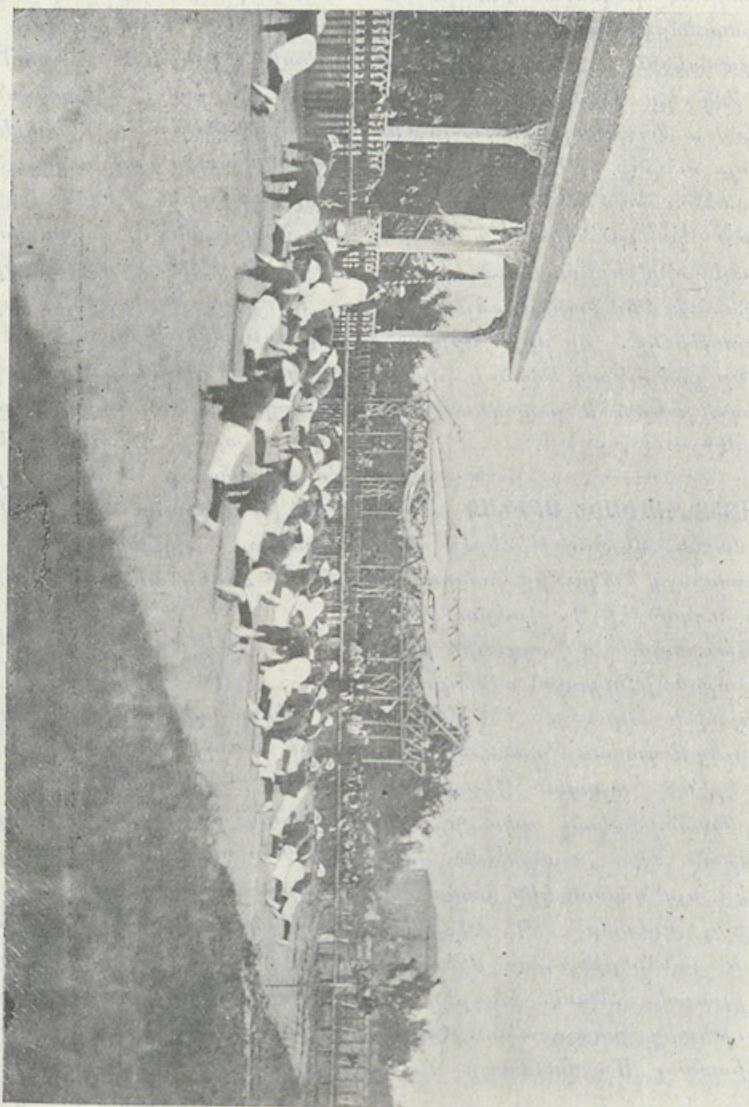
Հետզհետէ տեղի ունեցած մրցումները մանրամանանորէն Մարմնամարզի մէջ պիտի ծանուցանենք լուսանկարներով, ու առանձին թղթակցութիւններով:

Երբ Թուրքիաը իրենց բարոր միջոցներով և ոչ մէկը կրնան իրը մրցորդ ուղարկել ու գարձեալ Օսմ. գրօշին պատիւը բարձր բաներու պաշտօնը երկու հայերու է որ կը վիճակի, մէնք ի հարկէ կ'ուրախումնաք և մէծ յոյս ունինք թէ 1916 ին Պէրլմի մէջ տեղի ունենալիք վեցերորդ Աղմազիականին տեկլ մէծ թիւով Հայեր պիտի մասնակցին:

ՄԵՐ ԳՈՐԾԱԿԱՆՆԵՐՈՒԻՆ
ԵՒ ԲԱԺԱՆԱՌԴՆԵՐՈՒԻՆ

Նկատեալ որ Մարմնամարզի նոր չըրշնի առաջին վեցամենան այս թուով կը լրանայ, ու մասնաւանդ մտազլած ըլլալով երկարգ վեցամենայէն թերթին բոլորով վին նոր ուզզաթիւն մը տալ, ինչ որ նիւթական միջոցներու ապահովութիւն մը կինթագրէ, յարկ կը տեսնենք մեր Պատ. Գարծականերէն և բաժանարգներէն խընդրել որ իրենց վրայ մեր ունեցած զումարները համին մեզ փոխադրել՝ առաւելապէս թերթին ձսխացման համար:

Վարչութիւն Մարմնամարզի

ՀԱՅ Բ. ՊԵՂՄՈՒԽԻԿԻ ՆԻ ՏԵՍԱՐԱՆՆԵՐԻԿԱ
«Տիրան» և «Վահագն» ավտոկինոերը հասանական մարզութիւնների առջի

ՀԱՅ ՄԱՐՄՆԱՄՐԳԱՐՁԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԸ

Հայ Մարմնամրգարզական Ընդհանուր Միութեան հմար դնելու համար Մարմնամրգի խմբագրատթեան համաձեռնութեամբ կողմանած առժամնայ մասնախումբը ուրշած է առաջիկոյ Յաւլիս 20 ին համաձայվ մը զամարել Պալոյ մէջ:

Համաձայվագր է իր առանուի իր հրամարզակած ըրչարերականէն, պիտի ուրայ հաւաքում մը՝ ուր հայ մարմնին և հայ միաբին աշխատաւորները ձևոք ձևուրի առած պիտի նցբեն բարը այն միջացները, սրանք ամէրաժեշտ են, մեր ներկայ թմբած ու թուամնարթի սերանդին աեղ՝ փազման առաջ ու կայսար սերուղը առեղծելու համար:

Ամէն հայ մարմնամրգարզական ակումբ և ամէն հայ երկրարզական վարժարան պէտք է առանուագրին իրենց կարելի չանորը զբախ համելու համար այս այնքան փայտի փայտի զործը, ու հայ մասնալու, պահ մը մատցած իր կիրքերն ու առեւթիւնները, իր ամրազ բարի կամեցազութիւնն ու քաջարերաւթիւնը նուիրէ այս կինոսալից ձևանարկին:

Այդ յօյսավ ու այդ ակնկալութեամբ, մէնք մեր ամէնէն հուժկու խոնդագառաւ առեւթեամբը կր հրձուինք այդ օրուան համար, ու մեր ամէնէն անկեզծ բարիզաւուար կր մազթիւնք այդ խորառուն ու ձկուն նոր սերանդին, որ ահա կուզայ:

* * *

ԱՌԺԱՄԵԱՅ ՄԱՍՆԱԿԵՈՒՄԲԻՆ ՇՇՁԱԲԵՐԱԿԱՆԸ

Հայ Մարմնամրգարզական Միութեան առաջին համաձայվագր աեղի պիտի առնեւ 20 Յաւլիս | Ա Օգոստոս 1912, կլրակի օր, Պալոյ մէջ :

Համաձայվին ներկայ պիտի զանուին Պալոյ և զաւառի բարը մարմնամրգարզական արամիներուն, ինչպէս նաև մարմնամրգարզական մասնածիւզ անեցող ակումբներուն, թարբիոյ հայ երկրարզական վարժարաններուն, հայ մասնալուն, հայ բժրշկական զանին և ուսուցչութեան ներկայացուցիչները:

Խորհրդակցական ձայնավ համաձայվին պիտի կարենան ներկայ զանուի նուե Արաւանահանի հայ ակումբներուն, վարժարաններուն և մասնալուն կողմէ նըստակուած պատուի լրակիներ:

Համաձայվին գրագմնոնց դժուարու նվաթերը պիտի կազմին:

Ա. — Պատուանութիւն Հայ Մարմնամրգարզական Միութեան հիմնական ծրագրին.

Բ. — Հայկական Ալիւրիական խազերու մասին ընդհ. ծրագրի պատրաստութիւնն.

Գ. — Հայ Մարմնամրգարզական միութեան արքեկան պիտածէի քննութիւնն.

Դ. — Տ'զ երացիր Մարմնամրգարզական միութեան հայ վարժարաններուն մէջ մարմնակրթութեան մասին.

Ե. — Ըստութիւն կեզբանական Գործադիր Մարմնի:

Վերոյիշեալ մարմնները կր հրաւիրուին՝ առանց մասնաւոր հրաւիրացրի ազատելու համակել իրենց պատուիրակի քրիերու գիւրութիւն չօւնեցաց գաւառական ակումբները,

վարժարաններն ու թերթերը կրնան Պալիս գանուող անձեր նշանակել իր պատուիրակի:

Ակումբները եւ վարժարանները կր հրաւիրուին իրենց աեղեկագիրները զբա-

կել մինչեւ յառաջիկայ Յուլիս 20 | Օգոստոս 2, Մարմնամարզի Խմբագրութեան, Պոլս, Պահած գարսու, Եկնի Վոլթօ խան, թիւ 49, կցուած հարցարանին համաձայն :

Կը խնդրուի մինչեւ նոյն թուականը յիշեալ հասցէին զրկել նաեւ համաժաղացին մասնակցելու համար նշանակուած պատուիրակներուն անունները :

* * *

ՀԱՅ ՄԱՐՄՆԱՄՐՄԱՐՁԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲՆԵՐՈՒՆ

Հայ Մարմնամրզական Համաժաղացի տաժամեայ մասնախումբը կը հրաւիրէ թուրքիոյ եւ Արտասահմանի բոլոր մարմնամրզական ակումբները, ինչպէս նաև մարմնամրզական մասնաճիւղ ունեցաղ միւս ակումբները, մինչեւ յառաջիկայ Յուլիս 20 պատուխանել հետեւեալ հարցարանին, Մարմնամարզի խմբագրութեան հասցէով .

Ա.—ի՞նչ է ձեր ակումբին անունը և հասցէն .

Բ.—Ե՞ր կը հիմնուած է .

Գ.—Ճարդ քանի՞ անդամ ունեցած է :

Դ.—Ներկայիւա քանի՞ անդամ ունի .

Ե.—Մարմնամրզական կամ սփոռի ի՞նչ ձիւղեր ունի .

Զ.—Ռ՞վ գաստիօսած է կամ կը գաստիօսէ .

Է.—Ի՞նչ զլխաւոր մրցումներ կատարած է .

Ը.—Ռ՞ը ակումբներուն հետ եւ ե՞րբ .

Թ.—Ի՞նչ ուրքուններ շահած է .

Ժ.—Ռ՞ը ակումբներուն հետ յարաբերութիւն ունի .

ԺԱ.—Ամսական եւ տարեկան ի՞նչ հասցիններ ունի .

ԺԲ.—Ի՞նչ է ամսական եւ տարեկան ծախքը :

* * *

ՀԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ

Կը հրաւիրուին թուրքիոյ եւ Արտասահմանի Հայ վարժարանները մինչեւ յառաջիկայ Յուլիս 20, Մարմնամարզի Խմբագրութեան հասցէով պատուխանել հետեւեալ հարցարանին .

Ա.—Մարմնամրզ կ'աւանդուի ձեր վարժարանին մէջ .

Բ.—Ի՞նչ սփոթէմի վրայ .

Գ.—Ռ՞վ կը գաստիօսէ .

Դ.—Ի՞նչ պիտածէ յատկացուցած էք սոյդ նպատակին .

Ե.—Ճարաբթական քանի՞ ժամ կը գաստիօսուի .

Զ.—Ձեր աշակերանները սփոռի որ եւ է ձիւղի կը հետեւի՞ն .

Է.—Ի՞նչ մրցումներու մասնակցած են .

Ը.—Ի՞նչ է ձեր վարժարանին անունը եւ հասցէն :

ԿԱՐԴԱՑԵՔ ՊԻՏԻ ՌԻԺՈՎ ՆԱՔ

ինչո՞ւ կը յամասիր կարծելու թէ ամէն մարդ անպատճառ հիւանդ բլալու առնամնաւած է, բայց առկէ առելի ինչո՞ւ կը պնդէք թէ մարդ իր առողջութիւնը վրա տալէ վերջ անպատճառ բժիշնելու կողմէ յանձնաբարուած զեղերով միայն կ'առողջանայ:

ԱՍԻԿԱ ՍԻԱԼ Ե

Որովհեան մենք պատրաստ ենք ապացուցանելու թէ գանազան հիւանդութիւններ կարող են մարզանի, ցարուժութեան, բացողեայ կեանի և մանաւանդ մարզանի զանազան ձևերով բուժութ:

Չեր առողջութեան, երանելութեան և ապացային համար փախեցէք այդ կարծիքը:

Առողջ մարզիկ հնանելով մեր հրահանուներուն, մինչեւ վեց ամիս իրենց ուժը կրկնապատկուած պիտի տեսնեն:

Մարմանական սկզբունքու մեծութէու պիտի օգտուին:

Իսկ անհաւաղութեան, փորհաւուրեան, պնդուրեան, պապարինուրեան, ցիցերու և բարուրեան, բոյերու և կարուրեան, անհնուրեան եւն. առաւազապնեք պարզապէս իրենց բուժութիւն հրահը պիտի նկատեն, այնքան պարզ և դիւրին պիտի բլայ ատիկա:

Նիմանեն կը զերցունեն, զերեր կը նիմացունեն:

Ահաւասիկ տանք մէկ մասն են այն առօրեայ ակարութիւններուն սրմացմէ վըստան ևնք թէ շատեր կը առաւազին:

Ինչ հիւանդութեան աղ տառապից, առանց յասպաղելու զրեցէք մեզի, մենք մեր մասնաւոր բժիշները անինք, որոնց խորհուրդով, եթէ ու եւ մէկը անդուժելի նկատի, կրնայ վասահ ըլլալ թէ իր հաւասարը չպիտի շահագործուի, որովհեան այն հիւանդները զորու բաժեկ յանձն կ'ասնենք անպատճառ:

ՊԻՏԻ ԲՈՒԺՈՒԻՆ

Իսկ միւսները պիտի մերժենք սատնձնել:

ԲԱՆ ՄԸ ԶՊԻՏԻ ՎՃԱՐԵՔ

Եթէ պարագային համեմատ, Մարմանաւոյի 5-10 նոր բաժանարդ գանէք, այդ պիտի բլայ ձեր ամրող վճարածը:

Մի դամդապից, այսօր իսկ զրեցի, որովհեան թերեւու վազը շատ ոչ ըլլայ:

Բոլոր մանրանամութիւնները ձրի:

MENS SANA, IN CORBORE SANO

ԱՄԷՆՈՒՆ ՄԱՐՄՆԱԾԱՐՁԸ

L. ԺԻՒՄԼԻԿՆ

ԹԱՐԴՄԱՆԵՑ ԵԶՆԻԿ ՔԱԶՈՒՆԻ

Կը խօսի տղայոց, կանանց և այրերու մարդանքներուն մասին, բացատրական պատկերներով։ Գինն է 6 զրուց, փոստայի ծախսով 7 զրուց։ Կեղրոնատեղին է «Մարմնամարզի խմբագրաստունը»։

ԱՄԷՆ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՄԱՆՉԵՐՈՒՆ ԵՒ ԱՂՋԻԿՆԵՐՈՒՆ

Ա Հ Ա Զ Ե Բ Գ Ի Բ Ք Ե Բ Բ Հ

Ի՞նչ պէս և զիմնայ դեռատի մանց մը, ու ի՞նչ պէս և զիմնայ դեռատի աղջիկ մը։ Ասոնք առաջին մասը կը կազմեն «Ամէն տարիքի առաջնորդը» մատենաշարին որ հետզհետէ լոյս պիտի տեսնէ, իւրաքանչիւր հատորին գինն է 7 զրուց, գաւտոփ համար 8 զրուց։ Դիմել «Մարմնամարզ»ի։

ՈՍՏԱՆ

ԵՌԱՄՍԵԱՅ ՄԵԾ ՊԱՐԲԵՐԱԳՐԻ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ Բ. ԹԻՒԾ ՇՈՒՏՈՎ ՀՐԱՊԱՐԱԿ Կ'ԵԼԼԵ

ՃՈՒԹ ԵՒ ԲԱԶՄԱԿՈՂՄԱՆԻ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԵԱՄԲ

ՀԱՍՑԵ

Պոլիս, Պահյէ Պարու, Եհմի Վոլոս Խան, թիւ 19